

Катерина ТРИБУЛЬКЕВИЧ
orcid.org/0000-0002-1907-7011
доктор педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри професійної психології
Національної академії СБ України
(м.Київ, Україна), tribulkevich@gmail.com

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Досвід дистанційної освіти, набутий під час пандемії коронавірусу COVID-19, дозволяє українським освітянам продовжувати традиції дистанційного навчання і під час російського вторгнення та агресивних воєнних дій ворога. Втім педагоги стикаються з рядом об'єктивних і суб'єктивних перешкод у процесі здійснення освітнього процесу.

Питання дистанційного навчання ґрунтовно досліджували вітчизняні науковці С.М.Луценко, О.І.Огієнко, Т.В.Пилаєва, О.І.Пометун, М.Л.Смульсон, О.М.Топузов, Б.І.Шуневич та ін. Великий масив робіт присвячено теоретико-методичним засадам організації дистанційного навчання у загальноосвітніх закладах (Н.І. Богданець-Білокаленко, Н.В.Бондаренко, М.І. Бурда, Д.В. Васильєва, Л.П. Величко, С.Г.Головко, О.В.Голота, О.М. Горошкіна, Т.М.Засєкіна, В.Р.Ільченко, О.Г.Козленко, Т.В.Коршевнік, І.П.Крячко, О.І.Локшина, Т.О.Лукіна, О.В.Малихін, Т.Г.Назаренко, С.О.Науменко, О.С.Нетрибійчук, В.І.Новосьолова, О.М.Онаць, О.В.Онопрієнко, Т.К.Полонська, О.І.Пометун, Л.О.Попова, В.Г.Редько, Т.О.Ремех, В.В.Сіпій, С.Е.Трубачева, В.І.Туташинський, О.Л.Фідкевич, О.М.Шпарик, Т.О.Яценко та ін.).

І.В.Кулага, Д.О.Ільницький, С.О.Стрельник, А.В.Матвійчук, Н.В.Василькова, В.М.Турчанінова, В.С.Єршова, М.П.Тищенко, Н.Л. Краснопольська зосередили свою увагу на вивченні світового досвіду організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання. Окремі науковці визначають специфіку дистанційного навчання з урахуванням специфіки освітніх програм. Так, Г.І.Бессараб, Н.П.Жернова, О.Г.Куц, О.В.Морозова, А.Б.Ольховська, В.М.Омельянчик, Н.В. Степанова, І.Є.Сухомлінова, М.А.Тихоновська, досліджують особливості організації дистанційного навчання в системі медичної освіти; Ю.А.Вороб'їєв, В.О.Гребенюк, А.М.Жданько, В.Є.Зайцев, С.О.Заїка, В.Г.Левчук, О.В.Орлов, С.А.Радогуз – технічної освіти; Ю.Г.Барабаш, М.Ю.Бурдін – юридичної, Л.М.Івашко, Р.М.Яценко – економічної освіти.

Актуальним питанням залишається вивчення проблеми дистанційного навчання у воєнний час. Метою дослідження є визначення перешкод дистанційного навчання під час воєнних дій та окреслення практичних рекомендацій по організації дистанційного навчання у визначений період.

В Україні дистанційну форму навчання запроваджено з 2000 р. Така форма здобуття знань регулюється Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні і Положенням про дистанційне навчання. В цьому документі

наведено визначення поняття «дистанційне навчання» – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Досвід дистанційної освіти у воєнний час засвідчив про наявність наступних основних перешкод: неможливість приєднатися до он-лайн заняття через відсутність інтернет-з'єднання, активні бойові дії, повітряну тривогу під час заняття; зниження мотивації до навчання та проблеми у навчальному цілепокладанні через відсутність щоденних регламентованих он-лайн занять, високий рівень тривоги, порушення режиму сну, харчування, життєвого циклу вцілому; проблеми з активним висловлюванням власної думки через наявність психологічних затисків, надмірної тривожності внаслідок воєнних дій та загрози життю, невпевненість у безпечному «сьогодні» та «завтра»; вразливість при обговоренні актуальної ситуації та негативного досвіду переживання бойових дій.

На результатами опитування, проведеного журналісткою Діаною Кречетовою, у воєнний час навчальна аудиторія потребує більшої кількості відео- та аудіозаписів, пом'якшення дедлайнів, спілкування за допомогою месенджерів у асинхронному режимі. Крім того, серед методів навчання значну увагу рекомендують надавати діалогічним, а не директивно-інструктивним [1].

Узагальнюючи напрацювання з теорії та методики дистанційної освіти та власний досвід організації освітнього процесу у воєнний час можна виробити наступні рекомендації:

1. Повернути у життя стабільність і передбачуваність шляхом дотримання графіку занять згідно розкладу закладу вищої освіти.

2. Здійснювати відео- або аудіозапис заняття чи його найважливіших фрагментів, щоб відсутні могли засвоїти матеріал у зручний і можливий для себе момент. У крайньому разі, прикріпити письмові пояснення, як-от конспект лекції. Вдалим, на нашу думку, є комбінування он-лайн платформ, де викладачем викладено навчальні матеріали, завдання; куди студенти направляють виконані роботи, де задають питання і бачать свої оцінки з поясненням слабких місць роботи та платформ для проведення лекційних занять.

3. Важливо не замінити конспектами лекцій живого спілкування зі студентами, адже поруч з інформаційним компонентом надзвичайного значення набуває емоційний компонент. Реалізується терапевтична функція викладання, як-от зняття тривоги, напруження. Здійснюється оптимістичне прогнозування, підбадьорювання аудиторії вцілому та окремого слухача зокрема, що дозволяє вирішувати проблеми зниження мотивації до навчання у воєнний час.

4. Не відмовлятися від оцінювання. Однак давати більше часу на опрацювання матеріалу. Намагатися уникати незадовільних оцінок.

5. Встановлювати зв'язок з кожним студентом, у першу чергу з'ясовуючи: чи у безпеці студент, чи має можливість навчатися. Та спільно виробляти освітню траєкторію набуття освітньо-професійних компетенцій з конкретної дисципліни.

6. Слідкувати за власним психоемоційним станом: достатньо часу приділяти сну, фізичній активності, саморозвитку, пошуку позитивної інформації у загальному інформаційному потоці. Адже викладач транслює знання, передовий досвід і впевненість у завтрашньому дні. Це велика відповідальність.

7. Навіть коли важко випромінювати позитив, - працювати, виходити на он-лайн заняття. Енергія молодості й Вам дасть упевненість і оптимістичний настрій.

8. Забезпечувати особистісно-ціннісний простір. Заохочувати до участі у заняттях, дякувати, що приєднались до заняття, пишались навчальними здобутками. Формувати почуття «ми», забезпечуючи освітнє середовище, де цікаво, безпечно, де поважають і цінують кожного.

Визначенні рекомендації виражають авторське бачення проблеми організації дистанційного навчання у воєнний час і потребують подальшого дослідження і доповнення.

Список використаних джерел

1. Кречетова Д. Яким має бути навчання під звуки сирен? Відповідають МОН, експерти і батьки. URL : life.pravda.com.ua/society/2022/04/8/248148 (дата звернення : 02.05.2022).

2. Самчук Л. І. Дистанційна освіта: сутність, переваги та перспективи впровадження. URL : dnrb.gov.ua/Дистанційна%20освіта/idex_5_39%20.pdf (дата звернення : 02.05.2022).